U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudkyň JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Marie Žiškové v právní věci žalobkyně **Z. G.**, proti žalovanému **Finančnímu úřadu v Prostějově**, se sídlem Prostějov, Křížkovského 1, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 17. 6. 2005, č. j. 89610/05/325962/6187, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. 12. 2005, č. j. 31 Ca 178/2005–21,

t a k t o :

I. Kasační stížnost **s e o d m í t á .**

II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ze dne 17. 6. 2005 zamítl Finanční úřad v Prostějově žádost žalobkyně o prominutí daňového nedoplatku na dani z převodu nemovitostí.

Žalobkyně napadla toto rozhodnutí žalobou, zaslanou Krajskému soudu v Brně prostřednictvím provozovatele poštovních služeb dne 10. 8. 2005; v žalobě požádala mj. též o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce.

Posledně jmenované žádosti krajský soud zamítl usnesením ze dne 21. 12. 2005; odůvodnil to tím, že žaloba směřuje proti rozhodnutí vyloučenému ze soudního přezkumu, a nemůže proto být úspěšná. Současně soud poučil žalobkyni o tom, že proti usnesením ve věcech poplatků vydaným soudy ve správním soudnictví není odvolání přípustné (§ 14 zákona ČNR č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích) a proti výroku II (zamítnutí žádosti o ustanovení zástupce) nejsou opravné prostředky přípustné. Při doručování usnesení dne 5. 1. 2006 nebyla žalobkyně zastižena; zásilka byla proto téhož dne uložena na poště a žalobkyni byla zanechána výzva k vyzvednutí písemnosti. Protože náhradní doručení nebylo vyloučeno a nebyla prokázána ani neúčinnost uložení písemnosti (§ 46 odst. 6 o. s. ř.), je dle § 50c odst. 4 o. s. ř. a § 40 odst. 1, 3 a § 42 odst. 5 s. ř. s. dnem doručení den 16. 1. 2006 (pondělí), a to bez ohledu na skutečnost, že fakticky, dle doručenky, žalobkyně písemnost převzala až dne 19. 1. 2006.

Usnesením ze dne 3. 2. 2006 pak krajský soud žalobkyni vyzval k úhradě soudního poplatku za řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu ve výši 2 000 Kč. Poučil ji také o tom – opět s odkazem na zákon o soudních poplatcích – že proti tomuto usnesení není odvolání přípustné. Žalobkyně nebyla při doručování usnesení zastižena; zásilka byla proto dne 13. 2. 2006 uložena na poště a v souladu s výše uvedenými ustanoveními s. ř. s. a o. s. ř. nastala desátým dnem od uložení, tj. 23. 2. 2006, fikce doručení. Žalobkyně si zásilku vyzvedla dne 28. 2. 2006.

Dne 6. 3. 2006 zaslala žalobkyně krajskému soudu prostřednictvím provozovatele poštovních služeb kasační stížnost; jako napadené rozhodnutí označila v záhlaví své kasační stížnosti usnesení ze dne 3. 2. 2006. Uvedla zde, že je nemajetná a není výdělečně činná, a nemůže proto soudní poplatek uhradit. Pokud bude řízení zastaveno, vznikne jí újma, protože se nedovolá svého práva jen z toho důvodu, že nemá prostředky na zaplacení soudních poplatků ani na zaplacení zástupce. Tím dochází k porušování jejích práv a k sociální diskriminaci. Stejnou nezákonností trpí i předcházející usnesení ze dne 21. 12. 2005, kterým soud zamítl žádost žalobkyně o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce. Těmto žádostem soud nevyhověl jen na základě pouhé domněnky o tom, že žalobkyně nebude mít ve věci úspěch; již předem tak dal žalobkyni na vědomí, jak věc dopadne, i když řízení ještě nebylo skončeno. Soud přitom ví, že v této situace bude žalobkyně nucena strpět zastavení řízení, a přijde tak o poslední možnost hájit svá práva. O nerovnoprávném postavení žalobkyně svědčí i to, že proti usnesením krajského soudu nelze brojit odvoláním, resp. opravnými prostředky. Proto žalobkyně navrhla, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadené usnesení a přiznal žalobkyni osvobození od soudních poplatků a ustanovil jí zástupce. Žalobkyně požádala i o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti; tato žádost se však – s ohledem na odmítnutí kasační stížnosti – stala bezpředmětnou.

Nejvyšší správní soud o věci uvážil takto:

V případě, že by kasační stížnost skutečně směřovala proti usnesení ze dne 3. 2. 2006, jímž byla žalobkyně vyzvána k zaplacení soudního poplatku, by ani nebylo třeba zjišťovat, zda je opožděná nebo zda byla podána včas: takovým usnesením se totiž pouze upravuje vedení řízení, a nelze jej tedy napadnout kasační stížností (která je v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu jediným možným opravným prostředkem).

Obsah kasační stížnosti však nasvědčuje tomu, že se jí napadá nikoli usnesení ze dne 3. 2. 2006 vyzývající k zaplacení soudního poplatku, nýbrž usnesení ze dne 21. 12. 2005, jehož dvěma výroky byly zamítnuty žádosti žalobkyně o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce. Žalobkyně totiž uvádí, že ač své majetkové poměry řádně doložila, soud – předjímaje výsledek rozhodnutí ve věci – jí přesto osvobození od poplatků nepřiznal (a z téhož důvodu jí ani neustanovil zástupce). Tyto právní důvody přímo nesouvisí s výzvou k zaplacení soudního poplatku, nýbrž naopak zpochybňují postup soudu při hodnocení obou žádostí žalobkyně a jeho právní závěry z toho vzešlé. Ačkoli tedy žalobkyně označila v záhlaví kasační stížnosti pouze usnesení – výzvu ze dne 3. 2. 2006 (proti níž není kasační stížnost přípustná), v textu kasační stížnosti brojí proti oběma výrokům usnesení ze dne 21. 12. 2005. Je proto třeba posoudit, zda je kasační stížnost proti takovému usnesení (resp. takovým výrokům) přípustná, a pokud ano, zda byla podána včas.

Nejprve je třeba si povšimnout poučení obsaženého v napadeném usnesení. Krajský soud zde žalobkyni sdělil, že proti výroku č. I (jímž soud žalobkyni nepřiznal osvobození

od soudních poplatků) není odvolání přípustné a proti výroku č. II (jímž soud žalobkyni neustanovil zástupce) nejsou opravné prostředky přípustné; obě tato poučení jsou však chybná.

Krajský soud se nezmýlil v citaci ustanovení § 14 zákona o soudních poplatcích, podle nějž vskutku platí, že proti usnesením ve věcech poplatků vydaným soudy ve správním soudnictví není odvolání přípustné. Přehlédl však, že tato informace je pro účastníky řízení před správním soudem nepřípadná a nadbytečná: odvolání totiž v řízení před správními soudy není přípustné za žádných okolností, nejen tehdy, pokud směřuje proti usnesením ve věcech poplatků. V řízení před správními soudy se připouštějí jako opravné prostředky jen kasační stížnost (§ 102 a násl. s ř. s.; ta je pak jediným přípustným opravným prostředkem v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu, srov. § 114 odst. 1 s. ř. s. *per eliminationem*) a obnova řízení (§ 111 a násl. s. ř. s.); jiné opravné prostředky přípustné nejsou (§ 53 odst. 3 s. ř. s. *a contrario*). Ustanovení § 14 zákona o soudních poplatcích je tedy obsoletní (k tomu srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 7. 2005, č. j. 1 As 25/2005-70, dostupné na www.nssoud.cz) a v řízení před správními soudy by nemělo být aplikováno; ostatně sám zákon o soudních poplatcích ve svém § 13a stanoví, že v řízení ve věcech poplatků rozhoduje a postupuje soud podle občanského soudního řádu, pokud sám zákon o soudních poplatcích nebo zvláštní předpis nestanoví jinak. Zvláštním předpisem, který stanoví jinak pro soudy jednající ve správním soudnictví, je právě soudní řád správní; ten – jak již uvedeno – odvolání pojmově nepřipouští, a to bez ohledu na to, zda soud, který podle něj postupuje, vede řízení ve věcech poplatků nebo jakékoli jiné řízení.

Nevadilo by tolik, že krajský soud informoval žalobkyni v prvé části poučení o tom, který opravný prostředek není přípustný. (Ostatně takto nesprávné poučení se váže i k usnesení ze dne 3. 2. 2006, jímž byla žalobkyně vyzvána k zaplacení soudního poplatku; zde však nemělo pochybení soudu vliv na právní postavení žalobkyně. Kasační stížnost proti takovému rozhodnutí totiž také přípustná není, a žalobkyně tak nebyla nesprávně formulovaným poučením uvedena v omyl a zbavena opravného prostředku, který by jí jinak náležel.) Vážnější však je, že krajský soud zamlčel, který opravný prostředek naopak přípustný je, a zda a jak se tedy žalobkyně může bránit proti výroku č. I usnesení ze dne 21. 12. 2005. Rozhodnutí, jímž se nepřiznává osvobození od soudních poplatků, lze přitom napadnout kasační stížností. Nejde o rozhodnutí, jímž by se pouze upravovalo vedení řízení (srov. např. č. 311/2004 Sb. NSS): toto rozhodnutí se totiž dotýká základního práva na přístup k soudu (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod), jehož se musí dostat i tomu účastníku, který nemá dostatečné prostředky k hrazení nákladů soudního řízení. Nedopadají na něj ani jiné výluky z kasačního přezkumu ve smyslu § 104 odst. 3 s. ř. s., a kasační stížnost proti němu je proto přípustná.

I v druhé části poučení krajský soud pochybil: sdělil zde totiž žalobkyni, že nemůže brojit ani proti výroku, jímž jí nebyl pro řízení o žalobě ustanoven zástupce. Tak tomu ale není: zamítnutím žádosti o ustanovení zástupce totiž soud pouze neupravuje vedení řízení, nýbrž rozhoduje o základním právu účastníka na právní pomoc v řízení před státními orgány (čl. 37 odst. 2 Listiny; k tomu srov. např. č. 108/2004-I Sb. NSS). Ani jinak (§ 104 odst. 3 s. ř. s.) není takové rozhodnutí vyloučeno ze soudního přezkumu, a kasační stížnost proti němu je tak rovněž přípustná.

Žalobkyni tedy nic nebránilo v tom, zpochybnit oba výroky usnesení ze dne 21. 12. 2005, a také tak učinila svou kasační stížností podanou k poštovní přepravě

dne 6. 3. 2006; zbývá posoudit, zda tak učinila včas a jaký dopad na běh lhůty pro podání kasační stížnosti mělo nesprávné poučení ze strany krajského soudu.

Soudní řád správní nepamatuje na situace, kdy je účastník řízení před správním soudem nesprávně poučen o opravném prostředku nebo o něm není poučen vůbec. Takový postup jde však k tíži soudu, a nemůže tak postihnout účastníka v tom smyslu, že by se k jeho opravnému prostředku, podanému i bez náležitého poučení a případně až po uplynutí zákonné lhůty, vůbec nepřihlíželo. Jakkoli ve správním soudnictví nelze přímo užít těch ustanovení občanského soudního řádu, která prodlužují lhůtu pro podání opravných prostředků pro případ nesprávného či chybějícího poučení o nich, lze jich ve prospěch zachování procesních práv účastníků užít analogicky (srov. již citované usnesení Nejvyššího správního soudu vydané pod sp. zn. 1 As 25/2005-70). Opravným prostředkem v občanském soudním řízení, který se svým charakterem mimořádného opravného prostředku nejvíce blíží kasační stížnosti, je dovolání; pro případ nesprávného či chybějícího poučení o dovolání se pak obvyklá dvouměsíční lhůta k podání dovolání prodlužuje dvojnásobně na čtyři měsíce (§ 240 odst. 3 o. s. ř.). Užije-li se toto pravidlo na kasační řízení, lze uzavřít, že lhůta pro podání kasační stížnosti v případě nesprávného či chybějícího poučení o ní činí čtyři týdny od doručení rozhodnutí (oproti dvěma týdnům obvyklým – § 106 odst. 2 s. ř. s.).

Nejvyšší správní soud však zjistil, že kasační stížnost žalobkyně je opožděná i navzdory prodloužené čtyřtýdenní lhůtě: usnesení ze dne 21. 12. 2005 bylo doručeno žalobkyni fikcí dne 16. 1. 2006 a čtyřtýdenní lhůta pro uplynutí kasační stížnosti v souladu s § 40 odst. 2 s. ř. s. uplynula dnem 13. 2. 2006. Žalobkyně ovšem podala kasační stížnost k poštovní přepravě až dne 6. 3. 2006, je zjevné, že lhůta nebyla dle § 40 odst. 4 s. ř. s. zachována; zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti přitom nelze prominout. Nejvyšší správní soud se proto kasační stížností nemohl věcně zabývat a odmítl ji jako opožděnou podle § 46 odst. 1 písm. b) ve spojení s § 120 s. ř. s.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 3 ve spojení s § 120 s. ř. s., podle nichž žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, pokud byla kasační stížnost odmítnuta.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 26. dubna 2006

JUDr. Josef Baxa
předseda senátu